

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2637 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4994

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL. ČETRTAK, 9. JANUARJA (JAN. 9), 1947 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 6 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Truman imenoval generala Marshalla za državnega tajnika

Byrnes resigniral zaradi slabega zdravja. Ameriška zunanja politika ne bo revidirana

Washington, D. C., 8. jan.—Državni tajnik James F. Byrnes je sinoči resigniral kot državni tajnik in predsednik Truman je resignacijo sprejel, zaenkrat pa je naznanil, da bo Byrnesa nasledil general George C. Marshall. Kot vzrok resignacije je Byrnes omenil slabo zdravje.

Resignacija bo stopila v veljavo v petek, toda Byrnes bo držal urad, dokler ne bo senat potrdil imenovanja Marshalla za državnega tajnika. Marshall je zdaj na poti domov iz Nankinga, Kitajske, kjer je služil kot posebni odposlanec predsednika Trumana od novembra 1. 1945. Njegova naloga je bila izravnavati konflikta med kitajsko vlado generalisima Kaišeka in komunisti. Za Trumanovega odposlanca na Kitajskem je bil imenovan po resignaciji kot šef ameriškega generalnega štaba. Marshallova prizadevanja za končanje civilne vojne na Kitajskem in vzpostavitev miru so se izjalovila.

Byrnes je bil državni tajnik 18 mesecev. Po resignaciji je izjavil, da je imel kot državni tajnik vsestransko podporo s strani predsednika Trumana.

Naznanilo, da je Byrnes resigniral, je objavil Charles Ross, Trumanov tajnik. Povzročilo je senzacijo v Washingtonu in različna ugibanja. Zda je bilo razkrito, da je Byrnes nameraval resignirati v aprilu in decembru preteklega leta, toda Truman ga je pregovoril in vsled tega je obdržal pozicijo. Gotovo je, da bo resignacija Byrnesa dobila odmev v glavnih mestih drugih držav.

Byrnes je pod pritiskom gotovih krogov vodil politiko trde pesti napram sovjetski Rusiji, ki je rezultirala v zastoj. Ta je bil deloma zlomljen na konferenci zunanjih ministrov štirih velesil v New Yorku.

Izgleda, da ameriška zunanja politika ne bo dobiti spremembe na z imenovanjem Marshalla za državnega tajnika. Gotovo je, da bo senat potrdil generala kot državnega tajnika. Naznanilo pravi, da se bo Marshall na svoji poti iz Nankinga v Ameriko ustavil na "Havajskih otokih". Tam bo ostal nekaj dni, nakar bo nadaljeval pot. Pričakuje se, da bo po kratkem oddihu na otokih odletel v Washington.

Marshall je po imenovanju za državnega tajnika v bistvu postal tudi podpredsednik Združenih držav. Ker Amerika nima podpredsednika, državni tajnik postane predsednik Združenih držav, če predsednik umrje. V slučaju smrti Trumana, bo Marshall postal predsednik Združenih držav.

Marshall se je udeležil vseh glavnih mednarodnih konferenc, na katerih je bila reprezentirana ameriška vlada. Prva je bila ona med pokojnim predsednikom Rooseveltom in bivšim britanskim premierjem Churchillom na bojni ladji, na kateri je bil sprejet Atlantski čarter, zadnja pa konferenca velike trojice v

Umori italijanskih vojnih ujetnikov

Rim, 8. jan.—Vlada je objavila izjavo italijanskega vojaškega kaplana, da je bilo 64 italijanskih vojnih ujetnikov umorjenih v taborišču v bližini Frankfurt, Nemčija. Frankfurt je v ameriški okupacijski coni. Ime kaplana, ki je dospel v Rim iz Nemčije, je Sabatino Miranda. Italijanska vlada je apelirala na ameriške vojaške avtoritete v Frankfurtu za dodatne informacije.

Potsdamu, Nemčija, po zaključitvi vojne v Evropi. O Marshallu je znano, da je simpatiziral z Rusijo kot z zaveznicom v vojnem času. V svojem poročilu po zaključitvi sovražnosti je naglasil med drugim, da je prišel preokret v drugi svetovni vojni pri Stalingradu, kjer so Rusi porazili nemško armade. Od takrat naprej je Hitlerjeva oborožena sila dobivala strahovite udarce. Marshall je v svojem poročilu priznal, da je bila Nemčija poražena pri Stalingradu.

Pred odhodom iz Nankinga je Marshall podal izjavo o ostri obsojdi voditeljev kitajske nacionalistične in komunistične stranke. Udaril je zlasti po ekstremistih v obeh grupah in jih obdolžil odgovornosti za nadaljevanje civilne vojne na Kitajskem.

Njegovo poročilo je objavil državni departament s pojasnilom, da predstavlja Marshallovo osebno mnenje. V tem je med drugim rečeno, da reakcionarji v vladi generalisima Kaišeka so blokirali vsa prizadevanja za doseg sporazuma s komunisti. Marshall je udaril tudi po "radikalih" med komunisti. Označil jih je za marksiste, katerih cilj je ustanovitev komunistične vlade na Kitajskem.

Marshall je v svojem poročilu tudi naglasil, da reakcionarji drže važne pozicije v Kaišekovi vladi, da namenoma ovirajo pogajanja s komunisti in da se zanašajo na pomoč Amerike v svojih akcijah.

Cestni železničarji predložili zahtevo

Chicago, 8. jan.—Cestni železničarji, člani unije Ameriške delavske federacije, so predložili arbitražnemu odboru zahtevo za zvišanje pokojnine. Zvišaj naj se od \$40 na \$65 na mesec, starostna doba pa zniža od 65 na 60 let. Člani odbora so D. S. McKinlay, J. A. Dermott in W. J. Flaherty.

Truman zagotovil pomoč Italiji

Washington, D. C., 8. jan.—Alcide de Gasperi, predsednik italijanske vlade, je na sestanku s časniki izjavil, da je dobil od predsednika Trumana zagotovilo, da bo Amerika pomagala Italiji. De Gasperi se je sestal s časniki po konferenci s Trumanom v Beli hiši.

TURŠKA PRISTANIŠČA POD AMERIŠKO UPRAVO IN KONTROLO

MOSKVA, 8. jan.—Revija Novi čas, glasilo sovjetskega zunanjega urada, trdi, da je več turških pristanišč pod ameriško upravo in kontrolo. Osebe ameriške armade šteje več tisoč mož in v zadnjih tednih so dospeli nadaljnje grupe ameriških častnikov in vojakov v Turčijo.

"Mnogo turških luk, zlasti one ob Sredozemskem morju, je pod popolno ameriško kontrolo," pravi revija. "Veliko število ameriških častnikov in vojakov je v krajih ob Dardanelski ožini. Ameriški vojniki prihajajo tudi v Irak. Na bližnjem vzhodu se širijo govorice, da bodo ameriške vojaške posadke ojačane."

Istanbul, Turčija, 8. jan.—Turkajski listi poročajo, da se bo konferenca reprezentantov držav, ki so podpisali pogodbo v

Domače vesti

Smrtna nesreča

Mt. Olive, Ill.—Dne 5. jan. je prišlo na križišču železnice Wabash in Desete ceste do usodne nesreče, ki je zahtevala dvojce življenj, tretja žrtev pa je bila prepeljana v bolnišnico v Litchfield. Ubila sta bila W. F. Scheithner in njegova svakinja R. Petroni, njena sestra pa je v kratkem stanju v bolnišnici. Kratkega časa po nesreči je bil lani na isti način ubit v Stantonu, ko je vlak treščil v avto in ubil šest oseb. Mlada Scheithnerjeva žena se nahaja v porodni postelji.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V Collinwoodu je v nedeljo umrl znani trgovec Anton Dolgan, star 59 let, doma iz St. Petra na Krasu, v Ameriki 34 let. Član je bil društva 53 SNP, kakor tudi nekoga srbskega kluba in streljaškega kluba. Zapušča ženo, štiri poročne hčere, sina, brata Josepha, sestro Amelijo Božeglav, pet vnukov in več drugih sorodnikov, v starem kraju pa brata in dve sestri.—Vredne srčne kapi je v Collinwoodu naglo umrl Louis Stefančić, star 30 let, rojen v Lorainu, O., in član unije strojnikov. Zapušča mater, tri brate in več drugih sorodnikov.

V bolnišnici je umrla Louise Bobich iz Willoughbyja, rojena Gornik, stara 34 let, članica SDZ. Zapušča moža, tri otroke, mater in dve sestri.—Po dolgi bolezni je v bolnišnici umrla Mary Petrovich, rojena Shultz, v Bonesboru, Pa., stara 39 let. Zapušča moža, štiri hčere in očima Jovea Urbasa, v Nantigu, Pa., pa brata.—Pri družini Jack Shubel so se oglasile rojenice in pustile sinčka.—V bolnišnici St. Vincent se nahaja Jennie Schumacher iz Thompsona, O. Bila je operirana.

Osemsto nacističnih agentov v Španiji

Buenos Aires, Argentina, 8. jan.—Medameriški odbor za politično obrambo je podal izjavo, ki pravi, da se nahaja najmanj 800 nevarnih nacističnih agentov, špionov in saboterjev v Španiji. Ti skušajo priti v države zapadne hemisfere. Odbor je objavil tudi seznam nacističnih agentov v Španiji. Med temi so špioni, gestapovci ter vojaški in mornarični tehniki.

Poljska pristanišča pod ameriško upravo in kontrolo

Montreuxu l. 1936, vrtila pred sestankom zunanjih ministrov štirih velesil v Moskvi. Na podlagi te pogodbe je Turčija ponovno militarizirala Dardanelsko ožino.

Na konferenci po razpravi o reviziji pogodbe. Turčija je zavrnila zahteve sovjetske vlade za skupno obrambo in kontrolo Dardanelске ožine, ko je dobila zagotovilo iz Londona in Washingtona, da jo bosta podpirali Velika Britanija in Amerika.

Na sestanku velike trojice v Potsdamu, Nemčija, je bil sprejet zaključek, da prizadeje države lahko začnejo prelminarna pogajanja s Turčijo o reviziji pogodbe. Pred nekaj tedni je britska delavska vlada poslala noto Rusiji z naznanilom, da se morajo diskuzije o reviziji pogodbe vršiti na mednarodni konferenci.

Spor med kongresom in Trumanom

Republikanci ne bodo upoštevali priporočil

Washington, D. C., 8. jan.—Mnenje prevladuje, da konflikt med Trumanom in novim kongresom pod kontrolo republikancev je neizbežen. Republikanci so že dali razumeti Trumanu, da se ne strinjajo z njegovimi idejami o vladanju dežele.

Podlaga konfliktu se bo razkrila danes, ko bo Truman predložil priporočila kongresu in mu svetoval, kaj naj stori, da se Amerika izogne novi depresiji. Gotovo je, da republikanci ne bodo upoštevali priporočil, katere je Truman omenil v svoji poslanici kongresu.

Republikanci so že izjavili, da ne bodo posvetili posebne pozornosti Trumanovemu predlogu glede ustanovitve posebnega odbora 20 članov, ki naj študira načrte glede omejitve in preprečenja stavk v industrijah. Stališče republikancev je, da je potrebna akcija, ne pa študija.

V petek bo Truman naslovil novo poslanico kongresu. Vsebovala bo priporočila o trošenju denarja v prihodnjem fiskalnem letu.

Kongresnik Hope, republikanec iz Kansasa, je naznanil, da bo predlagal imenovanje posebnega pododseka, ki naj bi vodil preiskavo živilskega problema. On bo prevzel načelnštvo kongresnega poljedelskega odseka.

Poljska poslanica štirim velesilam

Dostavljena bo pomočnikom zunanjih ministrov

London, 8. jan.—Poljska vlada v Varšavi sestavlja spomenico, ki bo predložena štirim velesilam — Veliki Britaniji, Rusiji, Ameriki in Franciji — z deklaracijo, da mora sedanja meja med Poljsko in Nemčijo na zapadu ostati.

Ameriški državni tajnik Byrnes je pred nekaj meseci v svojem govoru v Stuttgartu, Nemčija, izjavil, da je sedanja meja med Poljsko in Nemčijo začasna. Izjava je vznemirila poljsko vlado.

Naznanilo pravi, da bo poslanica poljske vlade izročena pomočnikom zunanjih ministrov štirih velesil, ki se bodo sestali v Londonu 14. januarja. Vlada v Varšavi je že dala razumeti, da se bo borila za sedanjo mejo in da ne bo odstopila niti pod nemškega ozemlja, ki je pod njeno kontrolo.

Poljska se zanaša na pomoč Rusije. Premier Stalin je že pred nekaj tedni naznanil, da bo podpiral Poljsko. Poljska vlada bo v spomenici opozorila Veliko Britanijo in Ameriko na dogovore in zaključke, ki so bili sprejeti na konferenci velike trojice v Jalti na Krimu in v Potsdamu, Nemčija. Ti dajejo Poljski nemške pokrajine kot povračilo za ozemlje, katero je prišlo pod Rusijo, ko je bila začrtana nova meja med Poljsko in Rusijo.

Nova unija poštnih uslužbencev

Chicago, 8. jan.—Kampanja za ustanovitev nove unije 350.000 poštnih uslužbencev se je pričela v Chicagu, Detroitu in Pittsburghu. Kampanjo je naznanil Milton J. Robinson, bivši predsednik krajevne unije United Public Workers of America CIO. Kot predsednik unije je resigniral zadnjo nedeljo.

NEZADOVOLJNOST MED AMERIŠKIMI POMORŠČAKI

Kritika politike Trumanove administracije na Kitajskem

PODPIRANJE KITAJŠKE REAKCIJE

Peiping, Kitajska, 8. jan.—Z izjemo visokih ameriških častnikov, ki zavzemajo stališče, da se morajo pokoriti in izvajati ukaze washingtonskih krogov, ki narekujejo ameriško politiko na Kitajskem, vsi ameriški pomorščaki izražajo nezadovoljnost. Naveličali so se službe in bi se radi vrnili domov.

Pomorščaki in podčastniki so uverjeni, da so dovršili svoje delo na Kitajskem. Glavno je bila repatriacija japonskih vojakov in civilistov. Navzočnost pomorščakov je le podpiranje kitajske reakcije, ki se zbira okrog generalisima Čiang Kaišeka. Komunistične sile bi izrgale ozemlja, iz rok četrte centralne vlade, če ne bi imela podpore s strani pomorščakov.

Ameriški pomorščaki ne morejo odprto izražati svojega mnenja zaradi strogih odredb. Te jim prepoveduje diskuzije o kitajskih političnih zadevah.

General Keller E. Rockey, poveljnik zbora pomorščakov, je priznal, da pomorščaki stražijo strateške kitajske železnice. Ob progah teh železnic so zbrane tudi čete centralne vlade, toda te bi se morale umakniti pred komunističnimi silami.

Nezadovoljni pomorščaki trdijo, da premog in drugo blago, ki se prevaža po železnicah, gre v kraje, ki so pod kontrolo vladnih čet. Voditelji komunistov imajo vzroke za pritožbe. Oni vedo, da ameriška intervencija izvira iz politike generala Marshalla, Trumanovega odposlanca. Marshall ne more razumeti razpleta situacije, da si se njegova prizadevanja za končanje civilne vojne izjalovila na vsej črti.

Detektiv in dva jetnika ubiti

Toledo, O., 8. jan.—Detektiv John McCarthy in dva jetnika so bili ubiti, eden policaj pa ranjen v bitki pred tukašjnjo policijsko postajo. Jetnika sta bila Edward Monnett in John F. Quirk. Aretirana sta bila ko sta skušala izmenjati ponarejen ček.

Trčedanje illinoiske državne zbornice

Springfield, Ill., 8. jan.—Danes se je pričelo zadenje obeh državnih zbornic. Governor Green bo predčital poslanico na skupni seji. V obeh zbornicah imajo večino republikanci.

BERNSTEIN APELIRA NA AMERIKO; SPREJME NAJ ŽIDOVSKO BEGUNCE

FRANKFURT, Nemčija, 8. jan.—Rabinec Philip S. Bernstein je apeliral na ameriško vlado, naj revidira imigracijske zakone in sprejme 100.000 židovskih beguncev. On je svetovalec generala Josepha T. McNarneyja, bivšega vrhovnega poveljnika ameriških okupacijskih sil v Evropi.

Bernstein je dejal, "da se nahaja 250.000 židovskih beguncev v taboriščih v Nemčiji, Avstriji in Italiji. Ako bo Amerika dala dober zgled svetu, bodo tudi druga naša priporočila glede rešitve problema židovskih beguncev dobila oporo. Večina beguncev bi rada dobila zavetje v Ameriki."

Bernstein je dejal, da je veli-

Britska vlada naznanila reforme

Sprememba sistema lastništva zemlje

London, 8. jan.—Revolucionarne spremembe sistema lastništva zemlje v Angliji je naznanila delavska vlada. Uključene so v zakonskem načrtu, ki je bil pravkar objavljen.

Načrt bo predložen parlamentu v obdobju. Ker ima delavska stranka večino, je gotovo, da bo parlament odobril načrt. Pričakuje se, da bo postal zakon pred južjem tega leta.

Gotovo je, da bo načrt izzval močno opozicijo s strani onih, ki imajo velika posestva. Med temi je angličanska cerkev. Lewis Silkin, član vlade, je na sestanku s časniki izrazil upanje, da cerkev ne bo vodila opozicije proti načrtu, ki je v interesu javnosti.

Opozicija se pričakuje tudi s strani zbornice lordov, v kateri imajo sedeže voditelji cerkve in veleposestniki. Načrt bodo pobijali tudi konservativci, ko bo predložen parlamentu.

Načrt je raztegnil reforme delavske vlade na veleposestva. Vlada je že prej podprala nekatere industrije, med temi premogovno. Načrt ne določa po državljenja posestev, preprečil pa bo, če bo postal zakon, grmadenje profitov. Ti se zdaj stekajo v žep veleposestnikov in cerkve.

Delegacija britske unije v Rusiji

Obiskala je mnogo tovarn

Moskva.—Delegacija britske unije strojnikov je nedavno dospela v Rusijo. Steje dvanaest članov, ki so obiskali že mnogo tovarn v Moskvi in okolici, med temi velike avtne tovarne.

Delegati bodo kmalu odpotovali v donsko industrijsko kotlino, kjer bodo obiskali tovarne, ki so bile zgrajene po zaključitvi vojne v Evropi. Skoro vse tovarne v tej kotlini so uničili Nemci v teku vojne.

Načelnik delegacije je Jack Tanner, predsednik unije strojnikov. Dejal je, da je delegacija ugotovila dejstvo, da inspektorji ruskih uni imajo oblast u stavitve obrata v tovarnah, ako so delovni pogoji škodljivi zdravju delavcev. On je pohvalil tudi strokovne šole, katere vzdržuje sovjetska vlada. Mladi ljudje dobivajo pouk v teh šolah.

"Glavni namen našega obiska je ustanovitev tesnih in prijateljskih odnosov z ruskimi strokovnimi unijami," je rekel Tanner. "Upamo, da bodo tudi ruske unije poslale delegacijo v Anglijo prihodnjo pomlad."

ADMINISTRACIJA TRSTA SPET V OSPREDJU

Predlagana internacionalizacija izzvala opozicijo

SVARILO AVSTRALSKEGA DELEGATA

Lake Success, N. Y., 8. jan.—Vprašanje administracije Trsta in okolice pod zaščito varnostnega sveta Združenih narodov je bilo ponovno potisnjeno v ospredje. Tri male države, ki so dobile sedeže v svetu, so blokirale akcijo o tržaškem vprašanju z objavo protesta, da niso imele dovolj časa za študijo situacije. Te države so Belgija, Kolumbija in Sirija. Predlagana internacionalizacija Trsta je izzvala opozicijo.

Varnostni svet je zaradi opozicije odložil akcijo o vprašanju do četrtka. Pričakuje se, da bodo člani sveta odobrili priporočila zunanjih ministrov štirih velesil glede administracije Trsta na četrtkovi seji. Ministri so naložili odgovornost za začetno in administracijo Trsta in okolice varnostnemu svetu.

Norman J. Makin, avstralski poslanik v Washingtonu, ki je prevzel predsedništvo varnostnega sveta ta mesec, je izrekel svarilo, da lahko Trst postane drugi Gdansk in kot tak sproži tretjo svetovno vojno. Zagotovilo varnostnega sveta glede integralnosti in neodvisnosti tržaškega ozemlja zavla od velesil, ki imajo pravico do vetiranja.

"V vsaki krizi, ki se pojavi, se lahko reprezentanti velesil poslužijo pravice vetiranja," je dejal Makin. "V takem slučaju nima varnostni svet nobene moči."

Makin in Faris el Khoury, reprezentant Sirije, sta izrazila dvom v oblast varnostnega sveta na podlagi čarterja Združenih narodov glede prevzetja tržaške administracije. Dr. Alfonso Lopez, reprezentant Kolumbije, in baron Silvercruys, reprezentant Belgije, sta se izrekla proti takojšnji akciji glede Trsta.

Andrej Gromyko, ruski delegat, in Alexander Cadogan, britski delegat, sta izjavila, da oblast varnostnega sveta določa 24 člen čarterja Združenih narodov. Svet na podlagi tega člena lahko garantira neodvisnost Trsta in prevzame odgovornost za vzdrževanje miru in varnosti.

Anglija odgovorna za teror v Palestini

Izjava voditelja židovske grupe

Chicago, 8. jan.—William Ziff, publicist in vodja židovske grupe v svetovni židovski organizaciji, je dejal, da je politika Velike Britanije odgovorna za teror, izgrede in nasilja v Palestini. Ta politika je držanje malih narodov v ekonomskem tlačanstvu. Velika Britanija skuša obdržati tržišča za izvoz svojega blaga.

Ziff je napovedal, da bo morala Velika Britanija odklopiti svoje čete iz Palestine in da bo britska dominacija dežel Srednjega in Bližnjega vzhoda zlomljena v desetih letih.

"Ljudje, ki tvorijo podtalne grupe," so odločni," je dejal. "Borili se bodo za svoje cilje. Za vsako naloženo kazen bo prišlo povračilo. Spopadov med židi in Arabci ne bi bilo, če ne bi britske avtoritete podžigale konfliktov."

Ziff se je udeležil zborovanja svetovne židovske organizacije v Bazlu, Švica, kot delegat.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (raven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polico.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

LIST ZA LISTOM PADA...

Elizabeth, N. J. — Ko pišem te vrstice, gre leto 1946 h koncu, konec pa je tudi mnogih mojih starih prijateljev, ki so doživeli in skončali svojo življensko pot v l. 1946.

Skoraj v vsakem pismu, ki sem jih prejel od prijateljev, sem bil obveščen, da je zopet ta ali oni umrl, in tako sem zgubil precej prijateljev, jednota pa članov. Tajnica društva št. 447 SNPJ, ki ima sedež v Nanticoku, Pa., mi je redno obvestila, kadar je umrl kateri izmed društvenih članov. Pred kratkim je bilo poročano v Prosveti, da so umrli trije člani društva 447 v zadnjih šestih mesecih.

Najprvo je umrl Louis Zalaznik, star 53 let. V Ameriko je prišel l. 1912 in je ves čas bival v Nanticoku. Ob času smrti je bil vdovec; žena mu je umrla pred petimi leti. Pokojnik zapušta tri sinove. Zadnjih par let je bil sam, kajti sinovi so raztrešeni po Ameriki. Sosedje so ga našli mrtvega na trati. Rojen je bil nekje na Gorenjskem.

Dne 15. septembra pa je umrl Joseph Walker, tudi član društva 447 SNPJ. Pokojnik je prišel v Ameriko l. 1912. Rojen je bil na Gorenjskem. Ob smrti mu je bilo 66 let. V Ameriki zapušta sina Vencija, ki se nahaja v Brooklynu, N. Y., v stari domovini pa ženo. Podlegel je po operaciji na očesu, zraven pa je tudi bolehal vsled rudarske naduhe. Pokojnik je bil po poklicu zidar, v Ameriki pa se je oprijel rudarskega dela na antracitnem polju, kjer se je nabral tudi malo naduhe. Dve leti pred smrtjo je bil primoran zniti pri SNPJ smrtnino s \$1,100 na \$500. Prejemal je namreč nekoliko državne podpore, toda država Pennsilvanija pa ne dopušča nikomur več ko \$500 smrtninske zavarovalnice, ako je dotičnik na kakšni državni podpori. Tako je šlo \$600 rakom zvišat, za katere je plačeval dolga leta. Pa se še najdejo ljudje, ki ne morejo prebrati te naše demokracije!

Tisti, ki pojejo hozano taki demokraciji, najbrže se niso bili nikoli v hudih stiskah, nikdar prizadeti v kaki dolgi stavi, ali da jih bi pretepali kompanijski lopovi ali pa državni kozaki. Taki seveda ne vedo, da je Amerika kapitalistična država in da ne najdemo nikjer na svetu večjih krivic in gnilobe kot prav v tej "obljubljeni" deželi. Na sto tisoče družin živi v takih stanovanjih, da ne bi bila zdrava niti za krave in prašiče! Da, na eni strani imamo prave brloge, v katerih živijo človeška bitja in v katere sonce nikdar ne poije, na drugi pa je na milijone akrov prazne zemlje. Ali ne bi lahko živeli vsi v zdravih in čistih stanovanjih? V Washingtonu se danes menda ne zani-majo za drugega kot za nova morilna oroja, s katerimi bi lahko v nekaj minutah pomorili milijone ljudi. Za take stvari potrebujejo milijone dolarjev dnevno, za stanovanja in splošno dobrobit ter blagostanje pa se ne brigajo. Ljudstvo pa le mirno prenaša krivice, namesto da bi zahtevalo izboljšanja in pravice do poštenega življenja.

Naj se povrnem k umrlim članom. Dne 18. decembra sem prejel obvestilo od tajnice, da je zopet umrl član društva 477 SNPJ, in sicer Anton Zupan iz Bethlehem. Tudi on je umrl po operaciji. Pokojnik je mnogo let bival v Nanticoku, zadnjih nekaj let pa je živel v Bethlehemu in bil uposlen pri Bethlehem Steel Co.

Pokojni Zupan je bil napred-kapitalistični boj proti unijam. Po prvi svetovni vojni so se "free enterprizerji" vrgli na razbijanje unij z znano "openšarsko" kampanjo — s sodnijskimi prepovedmi, privatno in javno oboroženo silo, kompanijskimi unijami, raznimi "dobrodelnimi" skemami in dobro plačano propagando. S tisto kampanjo so prilično uspeli in izven gradbene in tiskarske industrije oslabil ali razbili skoraj vse unije. Ko je leta 1929 prišla kriza in velika masna brezposelnost, so se plače trgale na levo in desno, ker delavstvo ni imelo močnih unij, s katerimi bi se postavilo v bran. Kupna sila delavskih mas in drugih je bila zbita na tla in dežela se je znašla na cesti in v "Hoovervilih". (Pride še.)

Japonski delavci v protestnih demonstracijah proti vladi premierja Jošida. Demonstracije so v Tokiu organizirale unije, ki zahtevajo odstop sedanje konservativne vlade.

nega mišljenja in rad čital delavske časopise. Ob smrti mu je bilo 62 let; rojen je bil v Sevnici na Štajerskem. Tu zapušta soprogo in dva odrasla sina.

Pred dvema tednoma pa sem prejel pismo od prijatelja iz St. Michaela, Pa., v katerem mi je sporočil, da je umrl moj stari prijatelj Martin Kek in ena njegovih hčer. Umrla sta pet dni drug od drugega. Pismo ne omenja vzroka smrti.

V Prosveti sem čital, da so v West Virginiji našli mrtvega člana Johna Kastelca. Tudi z njim sva bila dobra prijatelja. Pokojnik je bil naprednega mišljenja in bil naročnik Prosvete in Proletarca. Videla se nisva več od l. 1922.

V tedenski Prosveti z dne 24. decembra pa sem čital, da je preminil Joseph Derstvenšek v Johnstownu, Pa. Pri njem sem bil zadnjikrat na obisku spomladi l. 1921. Tam je bilo tedaj mnogo znancev in prijateljev, kajti obhajal je neko rojstno godovanje. Od tistega časa se nisva več videla.

Po telegramu sem bil obveščen od družine Salomant iz Clevelanda, da je Tony podlegel za poškodbami v Buffalu, N. Y. S pokojnim Salomantom sva bila tudi dobra prijatelja v Nanticoku. Delal je na antracitnem polju, toda je sprevlel, da tako delo ni za ljudi, pač pa za mulake, nakar jo je popihal v Cleveland. Pisal mi je nekajkrat pomladi 1946 in vprašal, ako bi se tu v New Jerseyju dalo kupiti kakšnega posla. Ker nisem mogel ničesar najti, se je podal v Buffalo in tam kupil, obenem pa ga je tudi zadela nesreča, katera nikdar ne počiva. Umrl je še v najboljših letih. Obema družinama, Salomant kot Derstvenšek, izrekam globoko sožalje!

Sedaj pa nekaj besed o moji novi naselbini Elizabeth. Naselbina oz. mesto mi je malo poznano, temu je vzrok moja bolezen, katera me je zadel v Pennsilvaniji. Torej vsled boleznimi mi ni mogoče ogledati si mesta. Tudi mi ni znano kakšna je mestna administracija, vem le, da v okolici, kjer živim, je precej hažadnjakov. Tu po večini žive Poljaki, zamorci in Madžari. Koliko je Slovencev, ne vem, kajti so zelo raztrešeni. Dve družini poznam že mnogo let.

Danes je 30. decembra in jutri se bo skončalo l. 1946, torej želim vsem čitateljem Prosvete in članom SNPJ obilo sreče in zdravlja. Zdravje je največji zaklad na svetu!

Michael Ferlin.

AMERICAN O NOVI JUGOSLAVIJI

Bellingham, Wash. — Čital sem dopis od brata Johna Viteza iz Bartonu, O. (Prosveta, 23. decembra), v katerem se pritožuje, kako malo zasluži v promogovniku.

Jaz mu rad verjamem. Z menoj pa je bilo še slabše. Seve, takrat je bilo dovolj majnarjev — 10 za vsak izpraznjen prostor. Delovodje so dajale boljše prostore le takim, katere so poznali, da so "dobri delavci". "Grinarji", kot sem bil jaz, smo morali biti zadovoljni z vsem, kar smo dobili.

Na unijski seji, ki se je vršila vsak teden, so bile neprenehoma pritožbe proti kompanijam, toda le redka je bila rešena v prid delavca, posebno če je bila od "zelena".

Ne bom tukaj našteval svojih doživljajev in izkušenj, ker jih je preveč in so tudi pregrenke, povem le, da je bilo to med l. 1915—1918. Rečem tudi to, da je skrajni čas, da bi si delavstvo ustanovilo svojo organizacijo in izbralo pjavke ven! Poudarjam, še eno delavsko organizacijo!

V sredini številki Prosvete z dne 24. decembra je bil priobčen na zadnji strani članek, ki ga je spisal Scott Nearing in bi ga moral prečitati vsakdo, zano pa ga pokazati tudi Američanom, ki ne čitajo Prosvete. Odstavki, ki jih hočem tukaj ponoviti v slovensčini, so za nas, ki smo prišli od tam, zelo pomembni.

"Dne 11. novembra je bil priobčen v New York Timesu članek o Jugoslaviji. Spisal ga je poseben poročevalec C. L. Sulzberger v Atenah, Grčija. Sulzberger, presenečen, vznemirjen in tudi malo jezen, piše, da je Titova vlada po vzorcu ruske diktature, kljub temu pa priznava, da zaznamuje velike uspehe, čeprav ji zelo primanjkuje tehničnih izvedencev. Titova vlada ima določen načrt in ve kaj hoče. Zgradili so železnice, mostove popravili, ceste zdravili in poslopja postavili, inflaciji pa so se spretno izognili.

Mister Sulzberger je prepotoval Jugoslavijo od severa do juga. Po Churchillovi logiki bi moral imeti mr. Sulzberger največje zapreke v Jugoslaviji, toda na potovanju ga niso ovirali, ne preganjali, ne ogleduhovali in ne napačno informirali. Mr. Sulzberger je bil v zagati, ker ni našel v Jugoslaviji takega življenja zadaj za železno zaveso kot poročajo o njem časopisi in radijski komentatorji.

Sulzberger se je prepričal, da tam ni železnega zagrinjala. Nasprotno: bili so prijazni z njim vse povsod. Policija ga ni zasledovala. Nikjer ga niso nadlegovali in je lahko šel kamor je hotel. Ovirali so mu edino pot na črni trg. On poroča: "Ljudstvo izgleda veselo in zadovoljno in v primeri z revščino l. 1941 ugodno uspeva in gmočno napreduje. Živeža ne manjka jugoslovanskemu ljudstvu."

Tako piše Scott Nearing o

Sulzbergerju in njegovih izjavah. Seve, mi vemo te stvari, ne vemo pa vsega, kar bere ameriški narod. Gre za to, da Američani tudi slišijo "zvonove od druge fare".

Da, kakor pravi Scott Nearing, po Churchillovi izjavi bi moralo biti v Jugoslaviji na višku največje trpljenje, nezadovoljstvo, prosekucije in špijonstvo. Se več: ruski vojaki bi morali streljati jugoslovanske "bandite" po vzorcu angleške delavske vlade na Grškem in drugod. To bi nemara bilo demokratično... Na koncu pravi Scott Nearing, da želi veliko sreče maršalu Titu proti njegovim sovražnikom.

Naj imenujejo novo Jugoslavijo kar koli, pomaknila se je za stoletja naprej! Želje Matije Gubea in drugih bojnikov za pravice ljudstva so se izpolnile. Imamo tudi neverne Tomaze, ki pravijo, da bo spet tako kot je bilo, kakor na primer tukaj, ki smo sanjali, da bo "vse drugače po vojni"... Ampak jaz ne verjamem, da bo šla Jugoslavija nazaj v stare čase. Veselo novo leto! George Gornik.

IZ NOKOMISA

Nokomis, Ill. — Dopisi iz naše naselbine so zelo redki, to pa menda vsled tega, ker vsak rajši čita kot piše.

Dne 17. decembra je prišla vest iz Gillespieja, da je bil ubit v rovu Louis Maurič. Nokomiške Slovence je novica zelo pretresla, kajti pokojnika smo vsi dobro poznali.

Pokojni Louis Maurič je živel več let v Nokomisu, potem pa se je preselil v Gillespie. Bil je zelo priljubljen med nami, po naravi vesel in dober pevec. Kadar sta prišla s soprogo na obisk, sta se ustavila tudi v naši hiši. Na žalost pa se nisva mogla z možem udeležiti njegovega pogreba, kajti prav tisti dan smo se selili. Iz Nokomisa so se odpeljali na pogreb s tremi avtomobili.

Dragi Louis, mirno počivaj v ameriški grudi, družini pa moje globoko sožalje!

Tako se poslavljamo iz te solzne doline drug za drugim in odhajamo v večna lovišča, od kjer ni povrnitve. Pred štiriinajdesetimi meseci pa je umrl večletni tajnik našega društva John Dežlak. To je bil hud udarec za društvo. On ni bil nikoli bolan, nenadoma pa je umrl za srčno hibo. Smrt neprenehoma kosi med našimi rojaki in naš slovenski jezik bo kmalu utihnil.

Zima je prikorakala tudi k nam in nas odela z belo odejo. Seveda, ker smo bolj stari, se oklepamo te ljube, gorke peči, zraven pa gledamo skozi okno, čakajoč pismo, da nam prišle Prosveto in Proletarca, ki sta naša najpriljubnejša delavska lista. Rada čitam dopise in novice iz stare domovine. Tudi Barbičeve dopise upoštevam, ker so včasih zanimivi. Le še piši, France! H koncu pa želim vsemu članstvu SNPJ srečno in veselo novo leto! Antonia Rak.

PRISPEVKI PRI PODRUŽNICI 48 SANSa

Cleveland, O. — Pri naši podružnici smo prejeli v mesecu decembru sledeče prispevke za otroško bolnišnico:

Društvo V boj 53. SNPJ \$50, društvo 312 SNPJ \$9 (članarina za zadnje tri mesece), Joseph Kopore \$5, društvo Svoboda 748 SNPJ \$10, Frank Vance \$3, Louis Lemut \$3 in Elica Okar \$3. Sledeči štirje pa so darovali vsak \$5 namesto vencia za pokojnim Antonom Mahnetom: Frank Lunka, Frank Zalar, Frank Kováč in Frank Svigel. Dalje so darovali: John Aljančič \$5, društvo Washington št. 32 SZZ \$10, John Stablaj \$10, društvo Mir 142 SNPJ (prispevek za zadnjih devet mesecev) \$27, Združene Slovence št. 23 SDZ \$10, društvo Vipavski raj 312 SNPJ \$15. Prejel skupaj za otroško bolnišnico v mesecu decembru \$184.

Za obrambno akcijo: Društvo Kras št. 8 (članarina) \$6, Matt Petrovich (članarina) \$5, dru-

štvo Vipavski raj 312 SNPJ (članarina za tri mesece) \$9, Progresivne Slovence krožek št. 1 (prispevek za preteklo leto) \$20, društvo Mir 142 SNPJ (prispevek za preteklo leto) \$27, društvo Združene Slovence št. 23 SDZ \$12, pet oseb po \$2 (članarine), ena \$3 in ena \$1. Društvo Vipavski raj 312 SNPJ nadaljnjih \$10 za obrambno akcijo, Rudolph Lisch \$5, John in Anna Zaic (članarina za l. 1946) \$5, Joseph in Mary Durn (članarina za l. 1947) \$5. Skupna vsota za obrambno akcijo znaša \$118, za bolnišnico in obrambno akcijo pa \$302.

Društva, katere se še niso odzvala, so prošena, da to store v mesecu januarju; dalje prosim tajnike, kateri mi še niso poslali imena novo izvoljenih zastopnikov, da to store takoj, tako da bo lista nova izvoljenih zastopnikov gotova za sejo v mesecu januarju.

Dne 28. januarja se bo vršila skupna seja novih in starih zastopnikov naše podružnice, kakor tudi posameznih članov, zato je potrebno, da se seje gotovo udeležite. Na dnevnem redu bodo volitve novega odbora za l. 1947 in zarisali bom načrte za delo v tem letu. Naša podružnica ima v našem dvorano za dve prireditvi v tem letu, in sicer v mesecu marcu in oktobru.

Kakor sem že poročal v časopisih, je bila naša zadnja priredba triumfalni uspeh; čisti preostanek znaša nad \$900. Ker je še vedno nekaj vstopnic zunaj, ne morem podati še točnega rezultata.

Apeliram na vse društvene zastopnike, da se udeležijo vsake seje naše podružnice, kajti dolžnost slehernega zastopnika je, da posveti nekaj časa za aktivnosti, za katere je bil pooblaščen od svojega društva.

Ob zaključku mojega letnega poročila se želim ponovno zahvaliti vsem, ki so sodelovali v območju našega skupnega prizadevanja. Upam, da boste sodelovali tudi v bodočnosti. Naše skupne naloge so še vedno velike: Sklad za otroško bolnišnico je sicer dosežen, potrebno pa je, da zbiramo in prispevamo za razne knjige, tako da bomo tudi v tem oziru prispevali na pomoč našim bratom in sestram preko oceana. Vsi vemo, da je sovražnik prizadel s požigi tudi našo knjigo. To se počenja tudi sedaj v Gorici. Človek se mora zgrazati nad postopanjem zaveznikov, ki danes sežigajo slovenske knjige po duševnem kopitu.

Oj, ti opovana demokracija, kje si?! Slovenski dijaki in dijakinje v Trstu in Gorici stradajo, poleg tega pa so še šikanirani in zapostavljeni pri učenju. Tu di mladi in ukažljivi mladeniči in mladenke slovenske krvi nimajo prilike, da bi postali nekaj več kot hlapi. Hočejo jih držati v temi in ignoranci, da bi jih tako laže kontrolirali.

J. F. Durn, tajnik podružnice 48 SANSa.

IMAJO DOBREGA ZDRAVNIKA

Dragerton, Utah. — Ko pišem te vrstice, se staro leto nagiba k zatonu. V teku leta 1946 se je marsikaj spremenilo in mnogim bo ostalo v spominu do konca dni.

Nekaj besed o tukajšnjih razmerah. Za tiste, ki imajo dobro delo, ni slabo, za nezaposlene pa je bolj slabo. Sicer pa je približno tako po vseh krajih. Razmere navadno sodimo po delu.

Naj malo opišem našega društvenega zdravnika dr. F. V. Colomba. On je znan v tem okraju in v državi kot eden najboljših zdravnikov. Pa ne samo to, on je za unije. Ima tri pomočnike in slovi kot postojak in dober zdravnik pri unijskih in kooperativah. Kakor sem že omenil, dr. Colombo je zdravnik društva 532 SNPJ. V okraju poznajo tega zdravnika vsi premo-garji, kajti je sin premo-garja in je živel malone vse svoje življenje med delavci.

Zaključujem in želim srečno in veselo novo leto vsemu članstvu SNPJ! John Krnc.

To nesrečno delavsko vprašanje

Danes, že dalj časa je tako zvano delavsko vprašanje najbolj v ospredju. O njem poroča in piše dnevni in periodični tisk, o njem razpravljajo člankarji in uredniki, govorniki in radijski komentatorji, politiki, odvetniki, profesorji in duhovniki in seveda tudi delavski voditelji in delavski tisk. Prav tako — in še kako! — načelniki korporacij. V svoji letni poslanici kongresu ga je predsednik Truman navedel na prvem mestu in tudi najbolj podčrtal. O tem vprašanju je bilo že prvi dan zasedanja novega kongresa predložena cela kopica zakonskih osnutkov.

Res, kaj storiti s tem delavskim vprašanjem, s katerim si toliko ljudi beli glavo? V mišlih imamo seveda delavske unije in štrajke in zahteve po zvišanju plač in tožbe za plačo "od portala do portala" in še marsikaj drugega. O mogočih monopolističnih korporacijah, ki dominirajo vsi industrijsko, finančno in politično Ameriko, se v javnosti kaj malo sliši. Prav tako tudi ne veliko o ogromnih profitih in brezmejnem profitarstvu. S temi zadevami se več ali manj bavijo le bolj radikalni "krenki", katerih pa ni veliko, sem pa tam kakšen ekonom ali unijski vodja, ko naglašajo potrebo zvišanja plač, zvišanja kupne sile. Ampak vse to ne prodre daleč in v javnosti zavzema komaj tretje, peto ali deseto mesto. Nedavno je bilo nekoliko šuma o znanem Nathanovem poročilu o veliki žetvi, ki jo spravljajo veliki in mali "free enterprizerji". Vse to v zvezi z zahtevu CIO za zvišanje plač. Ampak "delavsko vprašanje" je razprava o Nathanovem poročilu hitro potisnilo na stran.

Res, kaj storiti z delavskim vprašanjem — z "monopolističnimi" unijami? Mnogi bi jih radi zadavili z drakonskimi zakoni in potisnili ob zid. Drugi bi jih radi reformirali, tretji jih pustili pri miru, da korakajo po svoji tradicionalni kolovoznici. Med slednjimi ki zagovarjajo delavski "status quo", so na prvem mestu seveda delavski voditelji. To je povsem naravno. Vsakdo brani in zagovarja svojo malho, pa naj bo že lepa ali grda, dobra ali slaba, koristna ali škodljiva. In brani jo posebno, kadar jo kdo napada in jo hoče razrezati.

Tako je tudi z ameriškimi unijami. Skoraj ves biznis, posebno pa velebiznis se že dalj časa zaganja vanje, zdaj pa jih hoče položiti na operacijsko mizo in temeljito razrezati, tako da bi bolnik nikdar več ne okrevl., marveč naj ostane pohabljenec za vse življenje. To delo trančiranja unij naj opravi kongres, ki lahko z nekaj dobro pogodenimi zarezi napravi temeljito operacijo za vso deželo.

Za to delo so se ponudili republikanci in demokratje. Prvenstvo bodo vsekakor imeli prvi, ker so v kongresu v večini, toda pri tem lahko računajo tudi na reakcionarne demokratje. Oboji so si že v zadnjem kongresu prizadevali, da izvrše temeljito operacijo na telesu delavskih unij in jih zasužejo v "žakelj". Da se jim to ni posrečilo, ni bila zasluga republikancev in njih demokratskih tovarišev z juga. Enkrat jim je veselje skalil Truman, ki je na pri-lisk unijskih voditeljev vetiral tako zvani Casev osnutek, toda niso imeli dvotretjinske večine, da bi ga ponovno sprejeli. Zdaj pa bo šlo bolj gladko, kajti delavsko vprašanje je po zadnjih volitvah postalo bolj "pereče", bolj godno za "reševanje" s sekuro in žago.

Vse to seveda ni nič novega. Nova je le oblika tega protiunijskega boja. Ameriško delavstvo je faktično vzelo več kot sto let trdih in čestokrat krvavih bojev, da si je priborilo zakonito pravico do organizacije in kolektivnega pogajanja. Ko so se pred približno 150 leti pojavile prve delavske organizacije v tej deželi, so jih sodišča kratkoma proglasila za "zaroto" in prepovedala. Ta legalistična dogma je bila importirana iz Anglije, kjer so bile prve unije tudi postavljene izven zakona, delavci, ki so se skušali organizirati, pa pometani v zapore ali poslani kot kaznjenci v kolonije ali vrženi v suženjsko delo na galejah (primitivnih ladjah). Tudi v Ameriki so bili delavci v začetni dob delavskega gibanja izpostavljeni zaporni in denarni kazni, ako so se skušali organizirati. Toda razmere, ki so silile delavce v organizacijo v svrhu izboljšanja delovnega položaja in plač, so bile močnejše kot sodnijski edikti. Ampak vzelo je približno pol stoletja boja predno so sodišča vrgla v koš zgodovine dogmo, da so unije "zarota".

Potem pa so se mladi "free enterprizerji" s sodišči in drugimi organi vred poslužili drugih metod. Unije so pričeli razbijati, odnosno organizacijske poskuse in stavke za priznanje unij, s sodnijskimi prepovedmi, policijo in državnimi kozaki in privatnimi četami. Nastala je cela industrija profesionalnih skebskih agencij, ki so se specializirale na razbijanje unij in stavk. Ta doba je trajala vse do new deala, odnosno do 1932, ko je kongres sprejel znani Norris-LaGuardijev zakon proti izdajanju sodnijskih prepovedi za razbijanje unij.

Za ameriško delavstvo je prišla nova doba z "new dealom", ko je kongres sprejel znani Wagnerjev delavski zakon, ki delavstvu daje izrecno pravico do organizacije in kolektivnega pogajanja, delodajalcem pa prepoveduje motenje in kratenje te pravice. Kljub temu pa se še marsikak delodajalec ali načelnik korporacije ni sprijaznil s tem zakonom in v praksi delavcem še zanika pravico do organizacije. Brnijo se predvsem pogojne unije delav-nice, brez katere je vsaka unija prej ali slej izpodkopana. V sed-mih neindustrijskih državah so v zadnjih dveh letih sprejeli tudi ustavne določbe, ki prepovedujejo "zaprto" delavnico. Zdaj se slišijo močne zahteve, naj kongres stori enako za vsodeželo in še marsikaj drugega.

Zdaj smo prišli v dobo, ko se v novih oblikah obnavlja stari

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Tedenski pregled iz Slovenije

(Od našega stalnega dopisnika F. A.)

LJUDSKO ZADRUŽNISTVO

Ovesto milijonov dinarjev

je bilo lani in letos porabljen za obnovo mariborskega okrožja. Ta znesek je bil določen za obnovo iz zveznega obnovitvenega sklada Jugoslavije. Obnovitvene zadruge so dobile od tega zneska preko 8 milijonov dinarjev. Mesto Maribor 60 milijonov, 52 milijonov dinarjev je slova hidrocentrale na mariborskem otoku, za mostove je bilo določenih 21.000.000, za bolnice in zdravstvene naprave 10.000.000, za šole 8.000.000, za regulacijo rek in potokov pa 12.500.000. Obnovitvene zadruge so si z gornjim zneskom znatno opomogle in so tudi izvršile ogromno delo.

Naknadni krediti za zadruge v Sloveniji v znesku 10 milijonov dinarjev

so bili odobreni po vladi slovenske ljudske republike. Kredit je določen za novomeško okrožje v znesku 5.000.000, za Ljubljano 2.500.000, Celje 1.700.000 in Maribor 800.000 dinarjev. Prednost pri delitvi kredita imajo partizanske vasi, ki so uspešno posegle v obnovo. Novi krediti se priznavajo le zadrugam, ki so doslej dobile kredite pravilno uporabljale. Obnovitvene zadruge so že stopile v stik z ljudskimi odbori in pristojnimi oblastmi.

Zivahna trgovina

je bila posebno v zbiranju krompirja, saj so nabavljajo prodajne zadruge ("naproze") v tej kampanji zbrale na 1.000 vagonov krompirja. Pri zbiranju in odkupovanju sadija zlasti jabolk so sodelovale naslednje nabavno-prodajne zadruge: Ptuj, Pesnica, Sv. Leonard v Slovenskih goricah, Ormož, Gornja Radgona, Ljutomer, Krizevec, Sv. Ana v Slov. goricah, Ivanjci-Negova, Sv. Marjeta ob Pesnici, Sv. Jurij ob Ščavnici, Slovenska Bistrica, St. Peter v Savinjski dolini, Smarje, Šostanj in druge.

Velika zadruga tovarna "Runo" v Trzinu

je sekla 7. decembra v državni prostor. "Runo" je velika usnjarska in čevljarška zadruga v Trzinu na Gorenjskem, ki zaposluje okoli 200 strokovnih moči. To je prva zadruga v Sloveniji, ki je v interesu skupnosti prešla v državni gospodarski sektor. Zadrugniki so soglasno sprejeli sklep ter so bili mnenja, da bo tovarna v državnem sektorju še bolj služila koristim širokih ljudskih množic.

IZ KULTURNO-PROSVETNEGA ŽIVLJENJA

Na konferenci vzgojiteljev in prosvetnih delavcev v Ljubljani,

ki se je vršila 9. in 10. decembra, so naši kulturno-prosvetni delavci ugotovili potrebo še intenzivnejših naporov naše ljudsko-prosvetne politike. Prosveta ne bo stala — kakor nekoč — neke strani, izolirana in zapuščena. Vsi kulturno-prosvetni napori so v naši ljudski državi vkladeni v napore, ki jih imamo pri obnavljanju in graditvi države in gospodarstva. Vse se pri nas terno povezuje, povsod so odločni stiki, da je tako omogočen naš razvoj, ki gre strmo navzgor na vseh področjih skoraj istočasno. Nobena panoga se ne zanemarija. Povzod je vzpostavljeno sodelovanje med ljudskimi odbori, šol-

lami in drugimi prosvetnimi ustanovami. Na konferenci so imeli obširne referate o kulturno-prosvetni vzgoji in politiki znani javni delavci, med njimi Uroš Kraigher ter Jener Logar, Viktor Smole in Venceslav Vinkler.

"Pikova dama" v ljubljanski operi

8. decembra je vprizorila naša Opera drugo premijero letošnje sezone in sicer Čajkovskega "Pikovo damo", ki je kvaliteto operno delo, v kateri so izražene široke melodične linije in vsebuje vsepolno muzikalnih zamisli v najrazličnejših možnostih. Izvedba "Pikove dame" je zahtevna v vsakem pogledu. Odlikovali so se zlasti inšcenator Pliberšek ter solisti Gostič, Hebl, Lova, Karlovičeva, Janko in Šmerkelj. Režijo je vodil Leskovšek, orkester je dirigiral D. Zebre, balet je koreografiral Parlič kot gost. Celotna vprizoritev "Pikove dame" je uspeša.

Koncerti

so se vršili tudi v tem tednu. Jugoslovanski violonist Peter Toškov je koncertiral v Ljubljani in v Mariboru s prodornim uspehom. V Trstu je koncertiral violinist prof. Karlo Rupel ter prednašal nekatere nove, nekatere pa še neznane skladbe, kot n. pr. sonato ruskega skladatelja Korčmarjeva, Hačaturjanov "Svep" in še druge umetnine. V Ljubljani je nastopila 12. decembra najmlajša učenka Akademije za glasbo, komaj 6-letni otrok Dubravka Tomšičeva, ki je izreden klavirski talent. Igrala je Bacha, Beethovna, Mozarta in Ščivca. — 14. decembra je bil prirejen uspel dobrodelni koncert delavskega sindikata Električne cestne železnice in mestne četrti Vič. Nastopila sta dva moška pevka zbora, ki ju je vodil Ciril Oblak.

Glasbeno življenje na Primorskem

je zelo živahno. Lansko leto je bila na novo oživljena Glasbena šola v Trstu kot naslednica Glasbene Maticice, ki je bila ustanovljena že l. 1909 in ki je morala zaradi fašističnega terorja po letu 1918 prekiniti svoje delovanje. V šoli je 117 gojencev ter 7 profesorjev. Pouk se je vršil v centru, pri sv. Ivanu, v Barkovljah in na Opčinah. Učitelji so sodelovali pri poučnih glasbenih tečajih, na številnih koncertih v Trstu in Primorskem, v glasbenih tečajih za pevce in pevke. Godalni orkester v Škedinju je vodil prof. Karlo Sanci, s katerim je nastopil 8-krat pri predstavah Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, Gorici in drugod. Ob prvi obletnici Glasbene šole v Trstu lahko z zaupanjem gledamo v bodočnost in s ponosom na opravljeno plodovito delo na polju glasbene kulture po maju 1945; saj so tepe uspehi zgled mladini in vzpodbuda za resno prizadevanje za glasbeno-kulturni napredek.

Razstava Linharta in Cankarja

za 190-letnico rojstva Linharta in za 28-letnico smrti Ivana Cankarja je priredila knjigarna Cankarjeve založbe v Ljubljani lično knjižno razstavo, na kateri smo videli prvo izdajo "Zupanove Mice", "Matičice" in fotografsko kopijo prve naslovnice strani Linhartove "Miss Jenny Love". Daje se razstavljene zbirka "Cvetje iz Kranjske za leta 1781", list s pesmico "Fant, en lep cvet je ta, karkoli lučben da!", dalje Linhartovo delo "Poskus zgodovine Kranjske" ter novo dramsko delo Bratka Krefca "Kranjski komedijanti", ki prikazujejo Linharta in na-

stane njegovih dveh slovenskih lger. — Cankar je zastopan s prevodi v finskem jeziku, francoskem, angleškem in ameriškem prevodu, nemščini, italijanščini, rušini, ukrajinščini, bolgarskem, poljskem, češkem in slovaškem jeziku. — Razstava nudi slikovit pregled čez Linhartovo in Cankarjevo delo.

FILM "BALKANSKE IGRE"

je posnelo proizvodno filmsko podjetje "Zvezda" v Albaniji. Prikazuje potek vseh tekmoval. Film je režiral Vojislav Naumović, besedilo je napisal Mihajlo Čalić. Film je zelo slikovit in pester ter pomeni lep prispevek k zblizanju balkanskih narodov.

TUJI GLASOVI O NOVI, PREROJENI JUGOSLAVIJI

"Krasna Zvezda" v Moskvi je objavila ob obletnici FLR Jugoslavije članek pod naslovom "Jugoslavija po enem letu". V članku trdi, da je Jugoslavija steber miru v jugovzhodni Evropi. Njen ugled se je pokazal na mirovni konferenci v Parizu, kjer se je Jugoslavija borila za svojo narodno enotnost in za trajen, demokratičen mir. Ljudska fronta je odigrala važno vlogo pri dvigu gospodarstva. Narodni enotni izmed najbolj opustošenih evropskih držav so združili vse svoje sile v delu za obnovitev svoje države, to pa je zagotovilo dokaz notranje sile in življenske sposobnosti jugoslovanskih državljanov. K gospodarstvi obnovi je pripomogla koncentracija vseh važnih panog industrije, bank, prometa itd. Nova država je znala spraviti v obrat ogromno večino kovinarskih, kemičnih, tekstilnih in ostalih tovarov in v prvem času po osvoboditvi. Agrarna reforma je dala kmetom 96% obdelane zemlje. Izvršena je bila kolonizacija kmetov iz pasivnih krajev Dalmacije, Bosne in Črne gore in je zajela ta kolonizacija preko 88.000 družin. Vpostavljenih je bilo 31 strojnih in traktorjskih postaj, ki razpoložo z 1800 traktorji. Mlada republika je rožala izredno uspešno finančno vprašanje in jugoslovanski dolar je ena izmed najtrdnjajših valut v Evropi.

"Economist", angleška gospodarska revija piše o novi Jugoslaviji: V Jugoslaviji se odigrava pravi čudež obnove. Leto 1946 je prvo v jugoslovanski zgodovini, ko se je narodno gospodarstvo razvijalo po dobro premišljenem načrtu. Jugoslovanska republika je utrdila svoj položaj tudi na mednarodnem polju. V letu 1946 je sklenila prijateljske pogodbe s Poljsko, Čehoslovako ter Albanijo. Utrdila pa je prijateljske vezi z Bolgarijo in Rumunijo.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Pueblo, Colo., P. B. F. — Na prva tri vprašanja Vam ne moremo odgovoriti, ker razen prvega nam ni znano. Glede Istre pa toliko, da po sestavljeni mirovni pogodbi ne bo več spadala pod Italijo. Večina ozemlja bo spadala pod Jugoslavijo, kos severnega dela pa je bil priključen tržaškemu "svobodnemu" ozemlju.

Katnine povestice in pesmice

Včeraj smo omenili v domačih vesteh o novi knjigi, katero je izdala Prosvetna matica JSZ za pridružena društva in klube. Je to zbirka povestic in pesmic Katke Zupančičeve, po kateri bo čitatelj z veseljem segel in imel pri čitanju nekaj prijetnih ur. Povestice so iz sodobnega in preteklega življenja s koreninami deloma v starem kraju, deloma v tej deželi.

Ta zbirka vsebuje sedem črtic, v katerih pisateljica podaja slike življenja, kakršno se dogaja med nami v Ameriki ali kot se je dogajalo v stari Jugoslaviji. Katka ima dar, da to življenje točno zajame in ga v poljudnih besedah in lepem jeziku poda čitatelju. Človek jih lahko po novno in ponovno prečita z užitkom; čim večkrat si bo ogledal njene črtice, pa bile v prozi ali poeziji, tem bolj jih bo užival. So kakor slike velikega umetnika.

V tej zbirki so sledeče povestice: "Izobčeneč", "Ena sama črka", "Dota", "Moč laži", "Zensko dete", "Daj nam danes...", "Pozabi". Pesnitve pa: "Jesenska", "Kdaj?", "Njiva", "Odmev iz ječe", "Tam preko".

Prosvetna matica je storila zelo hvaležno delo, ko je zbrala in izdala te Katnine cvetke. Članstvo pridruženih društev in klubov bo gotovo z veseljem seglo po tej zbirki, kakor je seglo lani po slični zbirki Etibina Kristana.

Adamičeva revija T & T

Ker smo že pri tem predmetu, naj podamo še nekaj besed o Adamičevi reviji "T & T" (Trends and Tides). Sicer je minilo že nekaj tednov, odkar smo prejeli zadnjo številko za

zadnje četrtletje. Koliko je ta revija razširjena med našimi rojaki, sploh med Jugoslovani v tej deželi, nam ni znano. Vsekakor zasluži čim večji krog čitateljev, kajti je bogat vir dokumentarnih člankov in citatov.

Kot smo informirani, je bilo po zadnji številki "T & T" veliko povpraševanja. In to največ radi članka "The Little Man in the White House". Ze naslov pove, da je pisatelj v obsežnem članku obdelal predsednika Trumana, ki je prišel v Belo hišo po naključju usode in ne vsled svojih ambicij ali sposobnosti. Članek se v dobri meri suče o krog ameriške zunanje politike. Med literati, časnikarji in drugimi je postal med, ker vsebuje material, kakršnega "ugledni" in razširjen tisk — revije in listi — navadno odklanjajo; ker je preveč "vroč". Spisal ga je Adamič sam. Poleg tega članka je v zadnji reviji tudi veliko drugega materiala, večinoma citatov iz ameriškega in angleškega tiska glede Jugoslavije in politike "trde pesti", s katero nastopajo zapadne sile proti Titovemu režimu.

Kot smo prej rekli, nam ni znano, koliko je ta Adamičeva revija razširjena med onimi našimi ljudmi, ki so večji angleščine vsaj v čitanju. In danes smo večinoma vsi, vsaj več ali manj. To revijo našim čitateljem toplo priporočamo za lastno čitanje, kakor tudi za širjenje med druge Američane. Stane samo dolar na leto in izhaja vsake kvartale. Naroča se pri pisatelju samemu, čigar naslov je: Louis Adamic, Milford, New Jersey. Poleg dela ima on tudi velike stroške s to revijo. Pošljite mu dolar za svojo naročnino!

Anton Garden.

ALI POSTANE ALASKA NAŠA 49. DRŽAVA?

Začetkom letošnje jeseni so prebivalci Alaske glasovali za priključenje svoje dežele k naši Uniji v obliki države — 49. države. (Sedaj je Alaske samo naša posest, ki smo jo kupili od carake Rusije.) De li bo Alaske postala ena izmed naših držav ali ne, bo odločeno v zveznem kongresu morda še to zimo.

Ce postane Alaske država, tedaj se bo naša Unija povečala za eno petino, kajti Alaske meri 586.000 kvadratnih milj površine. Naša dežela bi bila potem več sto tisoč milj večja nego Brazilija, ki je sedaj največja izmed republik zapadne hemisfere. Prebivalci Alaske bi po tem lahko posekali Texančane, ki sedaj žive na največjem državnem ozemlju naše Unije. Sedaj je največja država Zed. držav Amerike ter meri 287.339 kvadratnih milj. Ako pa denemo skupaj Texas, Californijo in Montano, ki so tri največje države Unije, še vedno nimamo predločenega celotnega ozemlja Alaske. Navzlic ogromni površini pa živi v Alaske komaj toliko ljudi kot v naši majhni državi Nevadi.

Znanstveniki podčrtujejo dejstvo, da leži Alaske, ki jo nekateri nazivajo tudi "zadnja gra-

stvo, da je Rusija odkrila in kolonizirala severozapadno obrežje ameriškega kontinenta ter tudi ostavila tam svoj pečat.

Prebivalstvo Alaske se preživlja z ribolovom, nekateri kopljejo rudo, drugi nastavljajo zanke divjim živalim in zverem in prodajajo dragocene kože za krzno, ki se potem drago prodaja v obliki zimskih kožuhov po ameriških trgovinah. Le majhen odstotek prebivalcev se ukvarja s farmanjem, ki je najboljše v rodovitnih dolinah južne Alaske. Večji del živeža, ki ga prebivalstvo potrebuje, se uvaža od zunaj. Seveda so železnice in dobre poti in ceste zaenkrat še sili pomanjkljive. To je tudi vzrok, da se ni dežela še bolj razvila.

Bodočnost dežele je odvisna od naraščanja števila prebivalstva. Oba, notranji tajnik Krug in vojni tajnik Patterson sta izrazila željo po številnejšem civilnem prebivalstvu. Krug, katerega departament ima v svojem področju ameriške teritorije in otoške posesti, se predvsem zanima za ekonomski in trgovski razvoj Alaske, dočim ima vojni tajnik Patterson v mislih obrambo severozapadnih mej dežele. Saj so Japonci napadli Dutch Harbor in Unalasko na Aleutskih otokih že v začetku vojne. Če pa bi iz Alaske napravili močno vojaško bazo, bi potrebovali tam mnogo več civilnega prebivalstva, posebno kmetovalcev, živinorejcev itd., ker bi to bilo naravnost potrebno za vzdrževanje vojske v onih krajih.

Večje število prebivalstva bi tudi pomagalo znižati življenske stroške, ki so sedaj za povprečnega prebivalca Alaske zelo vi-

BUY YOUR
EXTRA
SAVINGS
BONDS
NOW

PROTECT YOUR FUTURE

soki. Ali zaenkrat kljub vsemu dovi priseljenici niso naravnost zaželeni vsled pomanjkanja hiš in živeža. Tajnik Krug bi hotel najprej poslati v Alaske kakih 10.000 gradbenih delavcev, da bi pripravili vse potrebno za naselitev priseljenec. Prednost naj bi imeli veterani in bivši vojni delavci, toda dvomljivo je, če bi mladi ameriški ljudje hoteli iti piljonirati v mrzlo pokrajino Alaske, ko so doma navajeni lažjega življenja in udobnosti. Sprič takih dvomov je Krug sugestivno tudi, da bi se vrata Alaske odprla emigrantom iz Evrope, med nje pa bi se pomešali Američani, kar bi zagotovilo, da postane Alaske tipično ameriška dežela. Razvite Alaske bi prineslo Ameriki ogromno bogastva — stala pa je Ameriko Alaske samo \$720.000, ko jo je Amerika kupila od Rusije v letu 1867. Gubernerja Alaske imenuje predsednik. Ljudstvo si izvoli tudi zbornico in senat, kot tudi delegate v zvezni kongres, a pravice glasovanja ta delegati nimajo. — Tajnik notranjih zadev Krug pravi, da naj Alaske postane čimprej dodatna država Zed. držav Amerike. — FLIS.

KDOR DRUGEMU JAMO KOPLJE...

Napisal Donald Bell

Nastop grškega ministrskega predsednika Caldarisa pred varnostnim svetom Zedinjenih narodov je bil očitno nekoliko preveč uspešen. Ko je dne 12. decembra govoril pred delegati varnostnega sveta, je trdil Caldaris, da Jugoslavija, Bolgarija in Albanija pomagajo in ščitijo organizirane tolpe, ki udarjajo na grško ozemlje, in je nujno pozval to mednarodno ustanovo, naj "ukrene nekaj primernega". S svarišnim glasom je poudarjal, da je stanje na Balkanu nekakšna nenapovedana vojna ter da bi nadaljevanje tega položaja pomenilo resno ogrožanje svetovnega miru in varnosti. Nakar je varnostni svet odločno in brzo nastopil.

Dne 19. decembra se je odigrala harmonična seja, na kateri je varnostni svet soglasno zaključil, da pošlje na Grško raziskovalno komisijo 11 narodov. Caldaris je nastopil s svojo pritožbo ravno v trenutku, ko je bilo sovjetski delegaciji na tem, da dokaže zahodnim vedomostim, da je pripravljena sodelovati. Dočim je bila Sovjetska unija tri mesece prej s svojim vetom zavrnila sličen predlog, je bil Gromiko to pot v bolj spravljivem razpoloženju. Ostali narodi pa so sprejeli njegov kompromisni predlog, da se preiskavo ne omeji le na Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo, temveč da si komisija ogleda tudi Grčije samo. Obenem naj zadeva ne zavleče podpisa mirovni pogodbi, katerih sklep je določen za 15. februarja leta 1947.

Zmaga Caldarisa je bila torej popolna; toda v Atenah je niso pozdravili z navdušenjem. Čisto nasprotno, ki stoji pod kontrolo vlade, se pritožuje proti trem točkam, ki mu niso po godu. Prvo je seveda, da Grčija ne bi smela spadati pod obmeje preiskovalne komisije. Druga trdi, da se je bati, da člani preiskovalne komisije ne bodo "zadosti izkušeni" za nalogo, ki jim je postavljena. A tretje je to, da se bo začelo raziskovanje skoro takoj, brez dolgih predpriprav, ter da bo kmalu končano, ker se ima zaključiti v nekaj tednih. Grki pa bi želeli dolgotrajno preiskavo, v naprej skrbno pripravljeno.

Caldaris je bil ravnokar odnesel svojo zmago v varnostnem svetu, ko je bila v Atenah prirejena demonstracija pred ambasadam Zedinjenih držav in Sovjetske unije, katere predmet je bil protest proti mirovnim pogodbam, ki ne dajejo zadostnega

grškim ekspanzionističnim aspiracijam. Mnogo je bilo namigavanja, da si bo Grčija s silo vzela, kar hoče in česar na podlagi pogajanj ne more dobiti.

Grški general Papanikolou je celo zagrozil, da bo zasledoval grške gerilce na bolgarsko ozemlje. To grožnjo udara na bolgarsko ozemlje je celo ponovil uradni grški radio. Razburjenje je bilo tako veliko, da je moral grški zunanji minister uradno izjaviti, da "sličnih izjav ne odobrava".

Čemu so neki Grki, ki so toliko ašili, da naj Zedinjeni narodi posežejo vmes, nenadoma postali nervozni — ravno v trenutku, ko ima preiskovalna komisija prispeti na lice mesta? Dejstvo je, da ameriški časniki poročevalci, ki so potovali v obmejnih grških pokrajinah na severu tekom decembra, niso odkrili nobenih dokazov o jugoslovanskem in bolgarskem vmešavanju v grške notranje zadeve. Očitno se boje desničarji na Grškem, da ne bi preiskovalna komisija Zedinjenih narodov ne prišla do istih zaključkov kot ameriški poročevalci.

Ako bi se pokazalo, da je nemir na Grškem posledica terorističnega postopanja sedanega rojalističnega režima, bi bilo nemogoče odvrniti svetovno javnost od resničnega problema, katerega velja razrešiti — namreč, kako reorganizirati grško vlado in upravo na bolj demokratičnih temeljih.

Grška vlada si že dolgo prizadeva usmeriti pozornost nezadovoljnega grškega ljudstva na ven, z nacionalističnimi zahtevami. Ako bi grški narod uvidel, da mu njegov polfašistični režim prinaša novih ozemelj, bi utegnil pristati na to, da ga obravi in se z njim zadovolji. Takih upanj bo konec, ko bodo mirovne pogodbe podpisane. Vseled tega je nameravala grška desnica izzvati prepir in tako zavleči s procedurami v varnostnem svetu podpisovanje mirovni pogodb. Toda Rusi se niso poslužili veta in varnostni svet je sklenil nastopiti z največjo brzino. A Grki bodo morali iskati rešitve svojih problemov v svoji lastni deželi. — ONA.

Pet tisoč stavkarjev na piketni straži pred uradi New York Merchandise Co. Stavka traja že od 18. okt. S to masno piketno stražo je unija Wholesale & Warehouse Workers CIO demonstrirala, da je morala med stavkarji še trdnaj.

Ministrant Jocek

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

Ozri se je po izbi z veseljem, prežernim obrazom in se je čudil, da ni bilo ne smeha, ne odgovora. Nato je sklonil glavo, pogledal je srepo in osorno, in ugledal Jokca.

"No, kaj pa ti, fant, kaj zijaš? Na, prinesi večerjo!"

Vrgel je krono na mizo; zavrtela se je in se zakotalila na tla. Jokce je skočil; začutil je nenadoma, da bi rad jedel in strahoma se je domislil, da je tudi Tinka morda lačna; v tistem trenutku mu je bilo žal, da ni maral od gospoda Edvarda jabolka in breskev.

"Pa žganja prinesi, fant! Pečenke in žganja!"

Jokce je šel; oče se je oziral po izbi, ugledal je Tinko in se je nasmešnil napol pomilovalno, napol hudobno. Zakrožil je dlani pred ustni, kakor da bi hotel zaklicati v daljavo, sklonil je život globoko in se je zibal.

"Kurrru—kurrru—kurrru!"

Zaletelo se mu je, dušil ga je smeh in kašljal je dolgo.

"Tudi ti si taka, vsa po materi!"

Vstal je, noge pa so mu bile težke in zibal se je po izbi, zibal se je proti postelji in se je sklonil nad Tinko. Tinka je iztegnila roke, oči so se ji razširile in napol je odprla ustnice.

"Oče! Ne!"

Oče se je smejal in je sklanjal obraz k njenemu.

"Ali me imaš rada? Ali me imaš hudo rada? Ti gospoka Tinka! In vendar je tvoj oče drvar! Raztrgan, pijan drvar! Ali nimaš rada svojega očeta? Ali ne veš, kaj uči četrti božja zapoved? Tvoja mati je imela rada tvojega očeta!"

Tinka je stisnila glavo popolnoma k zidu; videla je čuden ogenj v očeh, ki so strmele nanjo, v obraz ji je bil zoprn duh po žganju in tobaku.

"Oče! Ne!"

"Kaj se me bojiš, Tinka? Tvoja mati se me ni bala! Tudi ti, Tinka, tudi ti boš iskala drvarja, ki bo imel črne roke in divji obraz. Ti: kurrru—kurrru; on: hudič, napravi večerjo! Ali si ga že poiskala?"

Čisto od blizu je gledal v njene oči, na njene ustnice, na njena bela prozorna lica in zmirom bolj hudoben je bil njegov smeh.

"Ali me imaš hudo rada? Nič me nimaš rada, bojiš se me, kakor rogatega zlodeja! Ali se treseš pred mano? Tako se trese tole drobno telesce, da bi se treslo v smrt, če bi ga zgrabil s temi črnimi rokami. Ampak veš, kaj ti povem, grlica? Izbral sem ti ženina!"

Zasmejal se je radostno, kakor da bi bil slišal imenitno šalo.

"Šele danes sem ga videl. Take umazane in črne surovine ni na vsem božje msvetu in če bi iskala z nagimi kolmi! Šele danes sem ga videl in sem si precej mislil: ta je za Tinko! In sem mu vse povedal in on se je smejal, da se je valjal po tleh. Živina je pač. Ali si kaj vesela? Ali se ne smeješ?"

Tinka se ni smejala; bolj bled nego prej je bil njen obraz.

Oče je molčal, gledal; in kakor da se je bil nečesa domislil, je bil nenadoma resen in teman; prijel je njeno drobno roko in jo je pahnil v zid.

"Torej k vragu!"

Okrenil se je in se je vrnil zibaje k mizi.

Ni se več ozrl na Tinko, govoril je napol za-

se; teman je bil njegov obraz in upal, globoke, dolge črte so se risale vanj.

"Gospoka si, tenka, bela—kdo pa te je klical v to izbo, k drvarju? Pojdi kamor hočeš, Bog s teboj! Zakaj me tako gledaš s tistimi velikimi očmi, Marica, Marica! Govori, očita, reci, da sem te ubil, da sem razbojnik brez Boga in brez duše—samo ne molči, ne glej me tako, Marica!"

Prišel je Jokce in je prinesel pečenke in žganja. Oče je nastavljal steklenico, izpil je na dušek, nato se je opotekel k svoji postelji, legel je nanjo napol oblečen in je takoj zaspal. In ko je zaspal, je kričal v sanjah s hripavim glasom, mahal z rokami, vzdigal se in padal na posteljo.

"Kaj me gledaš tako, Marica? Da sem te ubil, mi očitaš? Torej te ubijem! Na!"

Zamahnil je s pestjo in je udaril ob zid.

"Na! Da mi ne boš očitala zastoj! Na! Na!"

Jokce je nesel pečenko Tinki.

"Jeji!"

"Jej ti, Jokce, nisem lačna."

"Jaz tudi nisem lačen."

Pogledala sta si v oči in sta obavdva zajokala.

"Večerjaj, Jokce, in nato zasp! Zasp! in ne misli nič in nikar ne jokaj!"

"Tudi ti ne smeš jokati, Tinka! Zasp! in ne misli nič!"

Večerjala sta tiho. Luč je gorela zmirom bolj dremotno, olje v svetilki je dogorevalo.

Jokce je povečerjal in je rekel Tinki z resnim glasom:

"Ne bom zaspal, Tinka, dolgo ne bom zaspal nočjo. Veš, kaj bom mislil: da ne bo več dolgo tako in da se bo vse izpremenilo. Kako si ti neumna, Tinka, in tudi jaz sem bil tako neumen! Saj se ni zgodilo nič žalostnega in oba dva sva jokala! Saj pride gospod Edvard z zlatim vozom in z veselimi svati in jaz bom ministrant in bom nosil rdeč ovrtnik in kadilnico bom držal v roki. In ne bo več dolgo, ko bom duhovnik in takrat bom dal postaviti na materinem grobu velik spomenik od belega kamna..."

"Lepo bo takrat, Jokce!" je odgovorila Tinka in ustnice so se ji narahlo tresle. "Ni treba, da bi bil žalosten; misli, kako lepo bo takrat in zaspal boš vesel. Ugasni luč!"

Jokce se je ozrl še enkrat na Tinko s tihim, radostnim nasmehom, nato je privil svetilko in je zlezel za peč.

Tiste lepe misli, čudežne sanje, ki so se porodile iz žalostnega srca, so bile zmirom jasnejše. Natanko je slišal drdranje zlatega voza, ki je prišel po cesti in se ustavil pred hišo, videl je pred sabo debelega vozniaka z zlatimi bortami na bogati obleki in s svetilkami na biču, videl je gospoke svate in gospoda Edvarda, ki je stopil iz zlatega voza, ves v črni obleki in z belimi rokavicami na rokah. In tudi sebe je videl Jokce in kakšen je bil? Ni bil več Jokce, bos in zakrpan in ubog, temveč velik je bil in odet je bil v duhovniški plašč in dvojne majhnih ministrantov v rdečih ovrtnikih je stalo za njim. Prikazala se je Tinka, vsa v židi in žamet in zlatu, in gospod Edvard jo je prijel za roko in sedla sta v zlati voz in nikjer ni bilo cesarja, da bi jima branil—

(Dalje prihodnjik.)

izčrpana, vaju bodo oba vrgli na smeti med staro šaro, na vajino mesto pa najamejo mlade in sveže moči."

Jimmy se očividno ni strinjal z menoj. Pogleda me pomilovalno, izpije ostanek svojega "highballa" in pravi:

"Ti si rojen črnogled in čmernež. Amerika je najboljša dežela za delavca. Tu imaš demokracijo, avto, kopalnico, električno ledenico, pralni stroj, radio in nešteto drugih ugodnosti, o katerih se evropskim delavcem niti ne sanja. Pogledj na primer Rusijo. Časopisi poročajo, da vlada tam najhujša diktatura. Kdor ni z vlado, ga odpelejo v sužnost. Ljudje so lačni in raztrgani. In če bi jim ne pomagala Amerika, bi jih na milijone pomrla od glada."

"Poročila v ameriških časopisih so silno pretirana. Rad verjamem, da ni vse tako kot bi moralo biti, ampak to so posledice vojne, v kateri je največ trpela Rusija, najmanj pa Amerika. Evropa se z neverjetno naglico dviga iz ruševin, kar je zasluha odločnega delovnega ljudstva, ne pa kakšnih mr. Brownov, ki skušajo ta napredek le ovirati. Evropski narodi vedo, kaj hočejo, zato si bodo uredili življenje po svoje—v lastno korist. Na loga ameriškega ljudstva pa je, da mu pri tem pomaga gmočno in moralno."

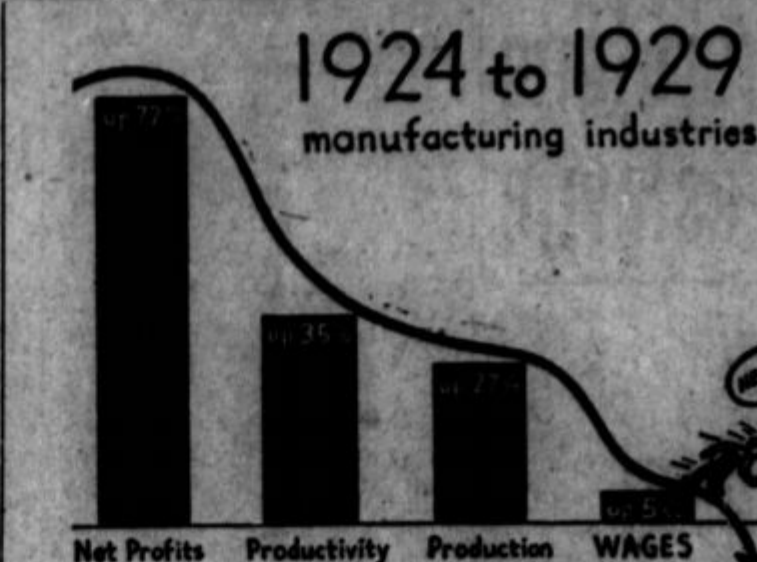
Morda bi se še nadalje pričakalo, pa se je pojavil mr. Brown s pladnjem v roki. Vstopil je na konec dolge mize, obložene z raznovrstnimi krožniki, sadjem in zelenjavo, ter udaril z vilicami po pladnju, kar je bil znak za večerjo, kajti ura je kazala točno sedem in mr. Brown je ljubil točnost povsod, ne samo v tovarni.

Navzoči so se posedli po stoleh okoli mize, črni strežaji so pa prinesli na mizo napol pečeni beefsteak, kar je za Amerikance prava slaščica. Toda kaj bi vas dolgočasil s opisovanjem ameriške kuhinje, ki vam je itak po večini znana. Povem vam le to, da ne zamenjam kranjskih klobas in kislega zelja za vse ameriške jedilne liste s francoskimi imeni vred. Ko smo pospravili neizogibni slaščice, je vstal mr. Brown. Poleg sledeči ravnatelj je pa potrkal po krožniku. Med skupino je zasušljalo in vsi pogledi so se obrnili proti drugemu koncu mize. Mr. Brown se je odkaljšal, kot se spodobijo govorniku, izpil pol kozarca vode, pogledal po navzočih in dejal:

"Prijetelji! Nisem govornik, toda bom vseeno izpregovoril par besedi, da vam čestitam in izrazim svoje zadovoljstvo na uspehu, ki ste ga dosegli z vašim neutrudljivim delom v naši tovarni v tekočem letu. Ne bom pretiraval, če rečem, da je spričo pomanjkanja jekla in ostalih tvarin dosegla naša tovarna boljše uspehe kot večina ostalih. Seveda se niso izkazali vsi oddelki enako uspešni, za kar pa so odgovorni činitelji, nad katerimi nimamo nadzorstva."

S to opazko je nedvomno cikal na delavake uniže. Nasproti mene je sedel že precej okajen risarski predelavec Fred ter vzkliznil: "Bull s..." So sed ga je dregnil s komolcem in mu pošepetal, naj bo tiho, ostali so ga na grad pogledali.

Mr. Brown je nadaljeval: "Za bodoče leto ima družba zelo obsežen načrt. Z vašo pomočjo imamo namen zvišati produkcijo za celih tristo odstotkov. Mogoče se vam zdi to neizvedljivo in fantastično, ampak če bomo

Ali bo ameriško gospodarstvo zašlo na isto pot, po kateri je korakalo od 1924 do 1929, ko se je zrušila vsa "free enterprizer-ska" stavba? Gornja statistična karta pokazuje vzroke za polom. Unijski voditelji in delavski ekonomski pravijo, ako Amerika neče zašiti na isto pot, tedaj je treba povečati kupno silo delovnega ljudstva z zvišanjem plače. Ampak "free enterprizerji" se temu upirajo, ker so zaljubljeni v velike profite.

dobili surovine in ako ne bo drugih nepravil, tedaj sem prepričan, da bomo ta načrt še prekosili."

"Yes Sir! We will!" so se drli vsevpred. Fred je pa zopet polglasno vzkliznil: "Baloney!"—"Will you shut up!" so ga mirili okoli sedeči. Fred se je pa že krčil v dve gubi, naslonil se je s komolci ob mizo in sladko zaspal.

"Naši izdelki uživajo sloves po celi deželi, da ne govorim o bodočem evropskem trgu. Družba je poplavljen z naročili," je nadaljeval mr. Brown. "V tovarni smo izboljšali tehnične pripomočke; zato ne vidim razloga, da ne bi prekosili tega načrta. Pri tem je potrebno med nami le nekoliko sodelovanja in dobre volje. S ponosom lahko trdim, da smo mi vsi kot ena velika družina, katere cilj je splošno blagostanje... Zato vam kličem: Mnogo sreče in veselo novo leto! Bog vas živi!"

Govoru mr. Brown je sledilo viharo odobravanje in živijo klic! Jimmy me je smeje očimil po strani čes: "Ali si slišal, ti večni zabavljac? Mr. Brown je ptič, da malo takih." Fred se ni pa več zmenil za ta nevažni svet, temveč je vlek dret in sanjal—kdo ve o čem?

Motil bi se, kdor bi mislil, da je bila zabava s tem končana. Taka stvar se vleče kot jara kača. Mr. Brown je namreč čakalo še skromno presenečenje. Že par tednov pred zabavo je produkcijski inženir Bill pobiral prispevke za darilo mr. Brownu. Začuden sem ga pogledal, pa je uganil moje misli in dejal:

"Ti si še novinec v naši tovarni, zato ne poznaš naših tradicij. Iz gole vljudnosti kupimo vsako leto ob tem času primerno darilo."

Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:

- Louis Barborec, za Milwaukee Wis. in okolice.
- Anton Jankovich, za Cleveland Ohio in okolice.
- Frank Klus in Chisholma, Minn. za Chisholm in okolice.
- Frank Cvetan in Tiro Hill, Pa. za vso srednje-vzhodno Penno.
- Anton Zornik in Hermine, Pa. za vso zapadno Pennsylvania.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje naročnine direktno listu

PROSVETA

2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabita za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2637-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4864

Brownov zaupnik nam je še izročil proste vstopnice za igro "hockey", ki se je vršila tisti večer med moštvom Clevelanda in Buffala. Nekateri so odšli na igro, ostali pa v hotele in gostilne, kjer so se po dolgem času in brez nadzorstva svojih žena lahko razgibali in naživali po mili volji. Kdo bi jim zameril? Amerika je čudovita dežela!

Razni mali oglasi

ZANESLJIVA
srednje starosti ženska za lahka
SPLOŠNA HIŠNA DELA
Začetna plača \$75.00 mesečno.
Se zahteva priporočila.
Kličite: **MANSFIELD 8262**

MAN
To open
wooden boxes
of paper
\$45.00 week
No experience
necessary
Gunthrop - Warren
Printing Co.
210 W. Jackson Blvd.

ALI GLEDATE ZA DOBRO
PLAČO IN STABILNOST?

Telefon kompanije ima nekaj
takih prilik

HIŠNICE
(JANITRESSES)
Takoj od začetka plača 73/4c na
uro, po treh mesecih 77/4c na uro
in po šestih mesecih po 82/4c na
uro

ŽENSKA ZA ČIŠČENJE V VSEH
DELIH MESTA

Delovne ure od 8:30 pop. do 12
ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL
TELEPHONE
COMPANY

v upoštevni uradu za ženske
v pritrilju

308 W. WASHINGTON ST.

"PROLETAREC"
—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan
v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol.
\$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA!

Naslov:
PROLETAREC
CHICAGO 23, ILL.

2301, South Lawndale Avenue

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.50 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upraviteljsko listu, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upraviteljsko znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrst. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.50	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.50	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.50	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.50	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2637 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjih

članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Družina

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

MISTER BROWN

Frank Česen

Prejel sem vabilo, da se udeležim običajne božične zabave predelavcev in inženirjev tovarne za avtomobilске izdelke. Nisem navdušen za sestanek, kjer ne pride misljenje posameznika do izraza, temveč se le povdarja lojalnost do družbe, večjo produkcijo, se pije preko meje in prisiljeno ploska suhoparnim govorancam "velikih rib." Dolgo sem okleval in cincal—bi šel ali ne? Pa me je le premagala radovednost in želja spoznati kočček Amerike z druge strani plota; tiste Amerike, ki je ovekovčena v "dolarski demokraciji", katere glavna opora so delavci z belimi ovrtniki.

Zabava se je vršila v prostori Univerzitetnega kluba. Čedni in udobni so ti prostori. Dičijo jih oljate slike in perzijske preproge, kar znači, da so namenjeni za takozvane boljše sloje. V "naši" sobi je vladalo živahno žuborjenje. Navzoči so posedli po stoleh in divanih ter se pogovarjali o delu, igri "hockey" avtomobilih in drugih nevažnih stvareh. Nekateri so poizkušali tudi z dovtipi, ampak vprilo suhih grl in praznega želodca jim je besedni studenec kaj kmalu usahnil.

Mojo pozornost je vzbudil umetnik pri klavirju, ki nam ga je očividno posodila uprava kluba. Mož se je iskreno trudil, da bi nam ugajal. Igral je arije

iz lahkih operet kot: "Vagabond King", "Student Prince" in druge klasične skladbe; pa vendar ni vzbudil med navzočimi nikakršnega zanimanja. Očividno nekoliko razočaran nad pomanjkanjem naše muzikalne naobrazbe, nas je pogledal od strani ter zaigral Straussov valček. Pa tudi ta ni napravil pričakovanega učinka.

Točno ob šesti uri pričnejo črni strežaji odpirati steklenice. Tedaj je pa oživel kot v panju. Miza je bila na mah obkoljena in vsi hkratu so segli po kozarčih. Kmalu se je pričelo rokovanje, na ušesa so pa donela voščila: "Merry Christmas and Happy New Year!" Pijača je vstavila čudeže. Nič več ni bil osamljen umetnik pri klavirju. Okoli njega se je zgrnilo polovico veseljakov. Začuden jih je pogledal, pa so ga primorali, da jim je igral najnovejše poulične napeve, katere so spremljali s hreščecimi glasovi.

Že so se pričeli objemati, ko je vstopil v sobo mr. Brown, eden izmed podpredsednikov družbe. Vzlic veselju razpoloženju so na mah utihnili in si popravičili že po strani viseče kravate in razmršene lase. Mr. Brownov rejeni obraz je žarel od radosti. Zadovoljno je zamokkal, ko je zagledal veselo družbo svojih priganjačev, tehnikov in višjih uradnikov. Stopal je med njimi kot kralj med svojimi podložniki, stisnil vsakemu posebej roko ter nekaj zamomljaj.

Vestno sem pri tem opazoval izraze na obrazih teh ljudi in prišel do zaključka, da je pri ogromni večini še vedno trdno ukoreninjena hlapčevska ponižnost in bojazen za vsakdanji kruhek. Poleg tega je pa nedvomno vsak izmed njih gojil tajno upanje, da bo nekega dne povzhan, kajti Amerika je dežela čudovitih prilik in možnosti.

Mr. Brown ni poskušal pijače, dokler je bil med nami. Sigurno je hotel s tem pokazati svojo krepost in moralno veličino nad ostalimi. Po zaupnem razgovoru s tovarniškim ravnateljem se je nekam izmuznil. Irski hudomušnež Pat je trdil, da je odšel v privatno klubovo baro, kjer ga je čakala njegova prilježnica, ampak to je njegova privatna zadeva.

"Pretty nice fellow, this Mr. Brown, isn't he?" pripomni mlad inženir Jimmy, ko sede na stol poleg mene.

"Hm, kot oseba že mogoče."

"Kaj misliš reči s tem?"

"Glej, Jimmy!" sem dejal.

"Brown je podpredsednik družbe in kot tak gleda za njen dobrobit. Z zabavami in nagradami nas hoče le uspavati, da bi nakopili čim več bogastva. Nobene razlike ni med teboj, ki si se šolal, nosiš beli ovrtnik in proizvajáš bogastvo z umskim delom, in med umazanim delavcem, ki gara pri stroju kot avtomat in smrdi po olju in po čebuli. In kadar se postarata in